

Aanvullend onderzoek Doornsteeg in Nijkerk

Inventarisatie van beschermde dier- en plantensoorten

Aanvullend onderzoek Doornsteeg in Nijkerk

Inventarisatie van beschermde dier- en plantensoorten

projectnummer 266155.02
revisie 01
14 september 2015

Auteur(s)

ir. W.J. Straatsma
ir. S.C.H.J. van Eijk

Opdrachtgever

Gemeente Nijkerk
t.a.v Dhr Pieter-Tjeerd Westra
Postbus 1000
3860 BA Nijkerk Gld

datum vrijgave	beschrijving revisie	goedkeuring	vrijgave
15-09-2015	Definitief	V. Huizer	R. Eerden

Projectgroep bestaande uit:

ir. W.J. Straatsma
ir. S.C.H.J. van Eijk
Ing. D. Peerenboom

Tekstbijdragen:

ir. W.J. Straatsma
ir. S.C.H.J. van Eijk
Ing. D. Peerenboom

Fotografie:

ir. S.C.H.J. van Eijk
Ing. D. Peerenboom

Contactgegevens:

Monitorweg 29
1322 BK ALMERE
Postbus 10044
1301 AA ALMERE

E. info.nl@anteagroup.nl

Copyright ©

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de auteurs.

Inhoud

	Blz.	
1	Inleiding	1
1.1	Proces en aanleiding	1
1.2	Huidige situatie	1
1.3	Voorgenomen ontwikkeling	2
2	Methode	4
2.1	Vleermuisonderzoek	4
2.2	Visonderzoek	4
2.3	Onderzoek naar de steenuil/kerkuil	5
3	Resultaten	6
3.1	Vleermuisonderzoek	6
3.1.1	Overzicht gebruik van het plangebied door vleermuizen	6
3.2	Visonderzoek	9
3.3	Uilenonderzoek	9
3.4	Overige waargenomen beschermde soorten	10
4	Conclusies en aanbevelingen	12
4.1	Conclusies aanwezige soorten onderzoek	12
4.2	Toetsing Flora- en faunawet	12
4.2.1	Vleermuizen	12
4.2.2	Vissen	13
4.2.3	Overige beschermde soorten	13
4.3	Aanbevelingen en aandachtspunten	13
5	Bronnen	15
	Bijlage I Toetsingskader Flora en Faunawet	17

1 Inleiding

1.1 Proces en aanleiding

In mei 2014 is door Antea Group een memo opgesteld, gericht op het gehele plangebied Doornsteeg (revisie 01, 19 mei 2014). De memo heeft als doel het toetsen van de voornemens uit het concept Masterplan aan de natuurwetgeving en dient in samenhang gelezen te worden met de natuurtoetsing van Arcadis (2 augustus 2012). In de memo worden opeenvolgend de uitgangspunten uit de natuurtoets van Arcadis en de tijdens het veldbezoek aangetroffen soorten in beeld gebracht. Ook zijn de mogelijke effecten van de in het concept Masterplan voorgenomen ontwikkeling aangegeven en maatregelen geformuleerd. Vervolgens is nagegaan of de beoordeling uit de natuurtoets van Arcadis nog overeenkomt met de voorgenomen ontwikkelingen zoals opgenomen in het concept Masterplan (Woonlandschap de Doornsteeg, 16 januari 2014). De memo wordt afgesloten met een conclusie en advies over te nemen vervolgstappen en een globale planning. Dit advies over te nemen vervolgstappen is gericht op het gehele masterplangebied.

In overleg met de gemeente Nijkerk is vervolgens besloten een detailleringsslag uit te voeren voor fase 1 van het woningbouwplan Doornsteeg. De overweging hiervoor is dat deze fase binnen afzienbare tijd ontwikkeld wordt en dat een groot deel van de te nemen vervolgstappen niet voor fase 1 van toepassing zijn. Middels deze detailleringsslag kan een (groot) deel van de aanvullende onderzoeken voorlopig achterwege blijven. Deze detailleringsslag is door Antea Group uitgevoerd in de natuurtoets Doornsteeg in Nijkerk (29 augustus 2014). In de natuurtoets zijn de in fase 1 voorgenomen werkzaamheden en bijbehorend plangebied getoetst aan de natuurwetgeving. Uit deze toetsing is naar voren gekomen dat er nader onderzoek naar het voorkomen van de soorten steenuil/kerkuil, vleermuizen (foerageergebied) en bittervoorn noodzakelijk was.

In het voorjaar en de zomer van 2015 zijn deze aanvullende onderzoeken uitgevoerd. De resultaten van deze onderzoeken is opgenomen in voorliggende rapportage.

1.2 Huidige situatie

Het onderzochte plangebied is gelegen tussen de huidige bebouwing van Nijkerk en de A28. Fase 1 is een onderdeel van het totale plangebied. Fase 1 is opgebouwd uit een noordelijk- en zuidelijk deelgebied. In figuur 1-1 is de ligging van het plangebied fase 1 weergegeven. Fase 2 en drie bevinden zich in het resterende gebied tussen de bebouwde kom en de A28.

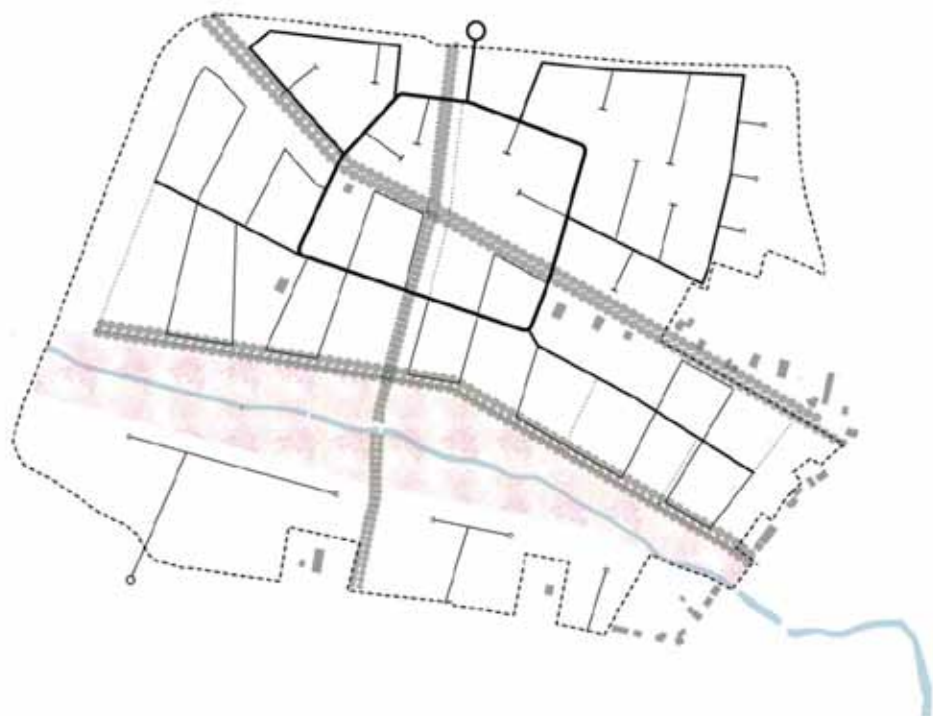

Figuur 1-1: Ligging van het plangebied fase 1, met de te verwijderen houtwallen (groene cirkel) en de te behouden beekloop (groene lijn). De rode vlakken geven het noordelijk en zuidelijk deel van het plangebied aan.

1.3 Voorgenomen ontwikkeling

In totaal worden in het masterplan Doornsteeg 56 ha ontwikkeld. Dit zijn bruto hectares waarop woningen, wegen, groen, water enz. zijn plek gaan krijgen. In fase 1 gaat het over de ontwikkeling van ongeveer 20 ha. Het gaat om twee deelgebieden binnen het grotere plangebied. De huidige inrichting moet grotendeels wijken voor de toekomstige inrichting.

Er wordt voor de ontwikkeling van fase 1 geen bebouwing afgebroken. De houtwallen in het noordoosten van het plangebied verdwijnen, overige bomen en groenstructuren blijven behouden (zie figuur 1-2). De beekloop (Dammersbeek) tegen het zuidelijke deelgebied aan blijft behouden. Ook de waterlopen om de deelgebieden heen blijven behouden. In de deelgebieden wordt deels wel aan waterlopen gewerkt om bijvoorbeeld een overkluizing te kunnen maken, of de waterlopen iets te verleggen. De droge sloten worden gedempt.

Figuur 2-1: Voorgenomen (indicatieve) ontsluitingsstructuur van het gehele plangebied (Fase 1, 2 & 3) en de nieuwe groenstructuur.

2 Methode

Het nader onderzoek betreft een inventarisatie naar vleermuizen, steenuil, kerkuil en de bittervoorn. In onderstaande paragrafen staat beschreven op welke wijze het onderzoek heeft plaatsgevonden. De inventarisaties zijn primair gericht op het plangebied fase 1, maar er is eveneens aandacht besteed aan fase 2 en 3 van het gehele projectgebied.

2.1 Vleermuisonderzoek

Tijdens het onderzoek is gewerkt volgens de meest recente richtlijnen voor het inventariseren van vleermuizen, die zijn opgesteld door het Vleermuisvakberaad van het Netwerk Groene Bureaus; 'Protocol voor vleermuisinventarisaties' maart 2013 gericht op vliegroutes en foerageergebieden van vleermuizen.

Vleermuizen gebruiken hun leefgebied door het jaar heen op verschillende manieren. Daarom is het nodig om een vleermuisonderzoek 2 keer over het seizoen uit te voeren om een goed beeld te krijgen van de vliegroutes en foerageergebieden.

De vleermuisdetector is bij vleermuisonderzoek een onmisbaar apparaat. Met dit apparaat worden de ultrasonische geluiden van vleermuizen hoorbaar gemaakt. Door verschillen in klank, ritme en andere kenmerken is het mogelijk de verschillende soorten te onderscheiden en de aard van gedrag te bepalen.

In totaal zijn twee veldbezoeken (waarvan 1 in de kraamtijd van vleermuizen) van 2 uur uitgevoerd in de periode 15 april t/m 15 september 2015. In tabel 2-1 is een overzicht gegeven van de twee veldbezoeken die aan het plangebied zijn gebracht. De waarnemingsomstandigheden zijn tevens vermeld.

Tabel 2-1: Overzicht tijdstip en omstandigheden veldbezoeken vleermuisonderzoek.

Datum	Gemiddelde temperatuur	Windkracht	Bewolking
11-05-2015	15°C	1	bewolkt
22-07-2015	18°C	2	bewolkt

Gedurende de veldbezoeken werd het onderzoeksgebied te voet doorkruist, zodanig dat een gebiedsdekkende inventarisatie werd verkregen.

2.2 Visonderzoek

De watergangen in het plangebied zijn steekproefgewijs bemonsterd met een RAVON schepnet met een gestrekte maaswijdte van 3 millimeter en een netgrootte van 70x40 centimeter. Doordat de aanwezige watergangen hebben een beperkte breedte waardoor met het schepnet al het aanwezige water bevist kan worden. Vissen door middel van electrovissen is hierdoor niet noodzakelijk. Het visonderzoek heeft plaatsgevonden op 19-06-2015. Het was die dag 12°C, windkracht 1 en bewolkt.

2.3 Onderzoek naar de steenuil/kerkuil

De inventarisatie naar de kerkuil en de steenuil is uitgevoerd volgens de richtlijnen van STONE (Steenuil Overleg Nederland). De inventarisatie is uitgevoerd door middel van twee veldbezoeken in de periode van half februari tot half april en 1 veldbezoek in mei. Hierbij is met een geluidsrecorder het geluid van een territoriaal mannetje afgespeeld op enkele strategische punten in het plangebied en geïnventariseerd op reacties op deze geluiden. Ook is contact gezocht met het IVN en zo informatie ingewonnen over in de omgeving aanwezige kerkuilen en steenuilen.

In tabel 2-2 is het overzicht van de veldbezoeken weergegeven. De veldbezoeken worden in de periode uitgevoerd omdat de uilen dan zeer actief zijn en reageren ze in het algemeen goed op geluid. Vanaf het moment dat vrouwtjes eieren gaan leggen, in de loop van april, neemt de roepactiviteit sterk af. Zichtwaarnemingen kun je het gehele jaar doen. Voor het vaststellen van territoria is de periode februari/maart tot augustus van belang; buiten deze maanden kan het om niet-territoriale dieren gaan.

Tabel 2-2: Overzicht tijdstip en omstandigheden veldbezoeken uilonderzoek.

Datum	Gemiddelde temperatuur	Windkracht	Bewolking
16-03-2015	5°C	2	Half bewolkt
25-03-2015	6°C	2	Bewolkt
11-05-2015 (zicht waarnemingen)	15°C	2	Bewolkt

3 Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten van de inventarisaties besproken. De waargenomen soorten zijn weergegeven in figuur 3-1 en figuur 3-2.

3.1 Vleermuisonderzoek

Uit de natuurtoets (Antea Group 2015) blijkt dat het plangebied potentieel geschikt is voor de gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, rosse vleermuis, laatvlieger en de watervleermuis. In tabel 3-1 staat per soort hoe ze het landschap gebruiken. Uit de natuurtoets blijkt dat in zowel het noorderlijk als het zuidelijk deel geen bebouwing of bomen aanwezig zijn welke als vaste verblijfplaats voor vleermuizen kunnen fungeren. Hierdoor is bij het onderzoek alleen gekeken naar het gebruik van het plangebied als vliegroute en als foerageergebied.

Tabel 3-1: Schematische weergaven van het landschapsgebruik door vleermuizen.

Soort	Foerageergebied	Zomerverblijfplaats	Kraamverblijfplaats	Paarverblijfplaats	Winterverblijfplaats	Licht jachtgebied	Licht vliegroute	Verblijfplaats in bomen	Verblijfplaats in gebouwen	Status
Gewone dwergvleermuis	X	X	X	X	X					A
Ruige dwergvleermuis	X	-	-	X	X					VA
Rosse vleermuis	X	X	X	X	X					VA
Laatvlieger	X	X	X	?	X					A
Watervleermuis	-	X	X	-	-					A

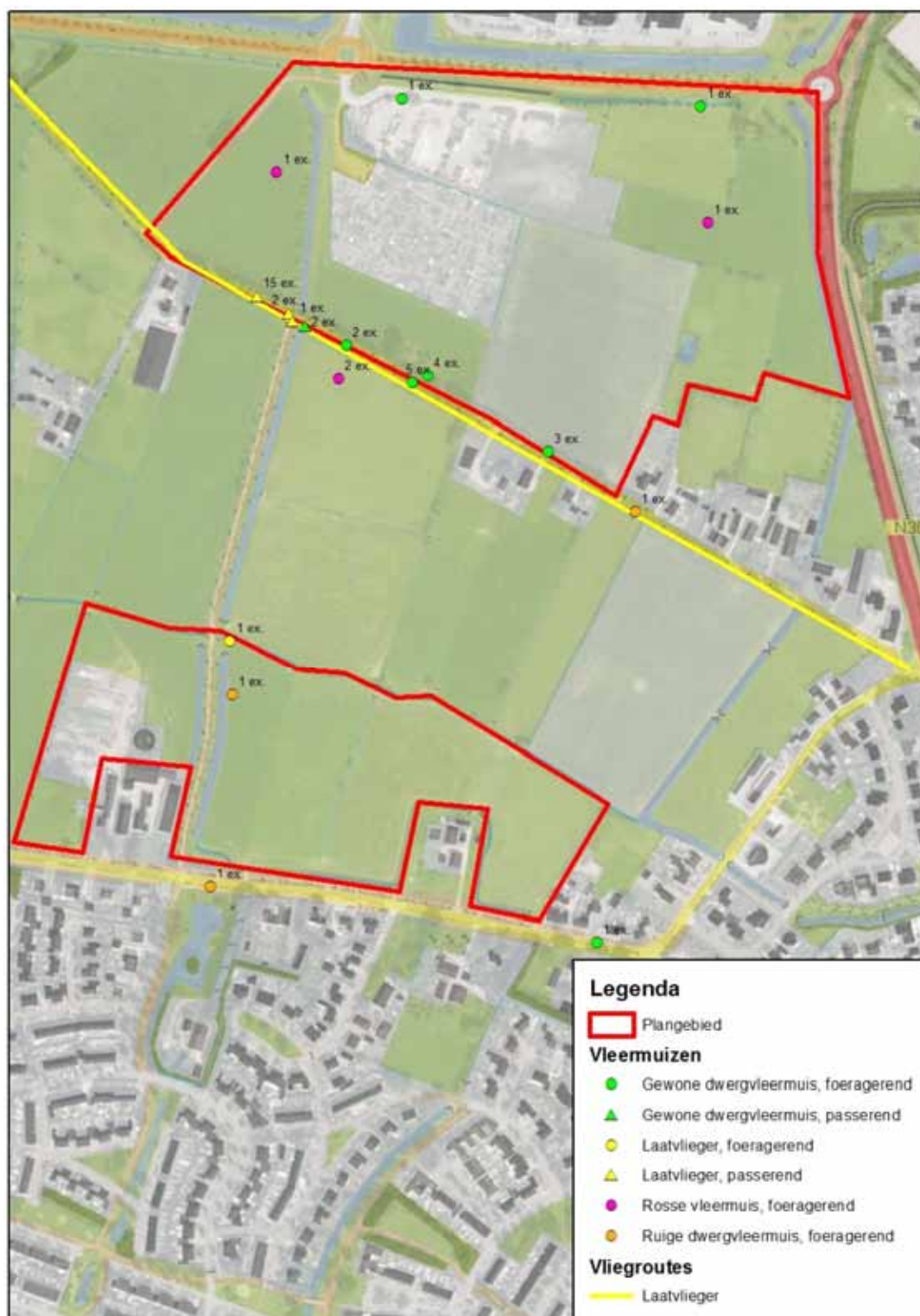
A = algemeen, VA = Vrij algemeen, Z = Zeldzaam, ZZ = zeer zeldzaam.

3.1.1 Overzicht gebruik van het plangebied door vleermuizen

Binnen het plangebied zijn tijdens het onderzoek de volgende soorten waargenomen:

- Gewone dwergvleermuis;
- Ruige dwergvleermuis;
- Rosse vleermuis;
- Laatvlieger.

De watervleermuis is niet waargenomen tijdens het onderzoek. De verspreiding van vleermuizen in en nabij het plangebied is weergegeven in figuur 3-1.

Figuur 3-1: Aanwezige vleermuizen in het plangebied.

Vliegroutes

De laan langs de Doornsteeg vormt een vliegroute van de laatvlieger. Er zijn tijdens de tweede vleermuisinventarisatie 18 individuen voorbijvliegend aangetroffen in noordwestelijke richting binnen een uur na zonsondergang. Dit wijst op een verblijfplaats in de omgeving van het plangebied. De dieren arriveerden vanuit de bebouwde kom oostelijk van het plangebied. Naast de laatvlieger gebruikt ook de gewone dwergvleermuis deze laan als vliegroute. Er zijn enkele tientallen gewone dwergvleermuizen aangetroffen, vliegend in noordwestelijke richting. Tijdens het vliegen foerageerden deze gewone dwergvleermuizen ook langs de laan.

Foerageergebied

Zoals hierboven vermeld foerageren enkele tientallen gewone dwergvleermuizen in de laan van de Doornsteeg. Ook zijn enkele ruige dwergvleermuizen aangetroffen foeragerend langs de laan. De laan vervult hiermee een belangrijke functie voor de lokale populatie als foerageergebied. Tijdens beide vleermuisinventarisaties zijn deze dieren aangetroffen in de laan. In de rest van het plangebied is slechts incidenteel een foeragerende of voorbijvliegende gewone dwergvleermuis aangetroffen. Boven de open graslanden in het plangebied zijn meerdere rosse vleermuizen foeragerend aangetroffen. Deze dieren vertrokken in zuidelijke richting na even boven en rond het plangebied te hebben gefoerageerd.

Definities vleermuistermen

Verblijfplaatsen/zwermgedrag

Vleermuizen gebruiken gedurende het jaar meerdere typen voortplantingsplaatsen en vaste rust- en verblijfplaatsen. Dit zijn zomerverblijfplaatsen, winterverblijfplaatsen, kraamverblijfplaatsen en paarverblijfplaatsen. Het zwermgedrag is gedrag dat veel vleermuissoorten vertonen voordat zij een verblijfplaats binnenvliegen en dat zich kenmerkt door het herhaaldelijk naderen (aanvliegen) van de toegang van de verblijfplaats zonder deze definitief te betreden. Een zwermlocatie is een locatie waar dieren in herfst of voorjaar zwermen (vaak bij of in winterverblijfplaatsen).

Foerageergebied

Gebied waarbinnen een soort foerageert. Een foerageergebied is van essentieel belang voor het functioneren van de verblijfplaats wanneer er geen alternatieve foerageergebieden zijn om de eventuele aantasting ervan op te vangen.

Vliegroutes

Vaste route vanaf een verblijfplaats naar een foerageergebied, waarvan minimaal 5% van de in de verblijfplaats aanwezige individuen gebruik maakt. Een vliegroute is essentieel wanneer er geen goede alternatieve vliegroute is om vanuit de verblijfplaats het betreffende foerageergebied te bereiken dan wel dat er wel een alternatieve vliegroute is, maar het gebruik hiervan kost vergeleken met de originele vliegroute teveel energie (te ver omvliegen of te onbeschut).

Paarterritoria

Territorium waarbinnen een mannelijke vleermuis balst en deze verdedigt tegen andere mannetjes. Binnen een paarterritorium ligt de paarverblijfplaats.

Baltsroep

Sociaal geluid (roep) dat mannelijke vleermuizen gedurende de paartijd produceren met de functie om vrouwtjes te lokken en andere mannetjes af te weren. De baltsroep kan bestaan uit een werfroep en contactroep.

Baltslocatie

Een locatie waar de functie baltsen is en geen paarterritoria of paarverblijfplaatsen worden waargenomen.

3.2 Visonderzoek

De bittervoorn is niet aangetroffen in het plangebied. Op enkele locaties is de kleine modderkruiper (tabel 2 soort) in lage aantallen aangetroffen. Deze soort is ook tijdens het veldbezoek in het kader van de natuurtoets reeds aangetroffen. De kleine modderkruiper leeft solitair, maar kan wel in grote aantallen betrekkelijk dicht bij elkaar voorkomen. De kleine modderkruiper is met name 's nachts actief. Overdag is hij minder actief en dan verschuilt hij zich veelal op de waterbodem tussen de vegetatie of in de modder.

Foto 1: Kleine modderkruiper

De kleine modderkruiper komt voor in stilstaand en langzaam stromend water, (polder)sloten, greppels, beken, kanalen en oeverzones van meren en plassen. Ook wordt hij wel in geïsoleerde plassen waargenomen. Hoewel de soort een zanderige bodem preferereert, komen ze in Nederland ook veel voor in wateren met een dikke sliblaag. De kleine modderkruiper komt ook in wateren zonder vegetatie voor.

De paaitijd loopt van maart tot en met begin augustus. De kleine modderkruiper is van november tot en met februari minder tot niet actief en clustert dan samen in de diepere delen van het water om te overwinteren. De minst kwetsbare periode is van augustus tot en met november, dit is na de voortplanting en vóór de overwintering.

De kleine modderkruiper is in Tabel 2 van de Flora- en faunawet opgenomen. Daarnaast zijn tijdens het visonderzoek de (niet beschermde) baars, tiendoornige stekelbaars en de blankvoorn aangetroffen.

3.3 Uilenonderzoek

Er zijn geen kerkuil en/of steenuil in het plangebied gehoord of waargenomen. Op grotere afstand is eenmaal roepende bosuil gehoord. Uit overleg met het IVN blijkt dat er in het verleden wel kerkuilen in het plangebied aanwezig zijn geweest, maar dat deze al geruime tijd niet meer zijn gesigialeerd. Wel is er aan de andere zijde van de A28, ter hoogte van de Bunschoterweg, een verblijfplaats van een kerkuil bekend. Er bevinden zich geen territoria van uilen in het plangebied.

3.4 Overige waargenomen beschermde soorten

Aan de zuidrand van het plangebied en in het talud van de Holkerweg zijn enkele tientallen rietorchissen waargenomen. Deze soort is beschermd middels tabel 2 van de Flora- en faunawet. De rietorchis preferereert een zonnige, zelden licht beschaduwde, vaak iets open plaats op vochtige tot natte, matig voedselrijke, zwak zure tot liefst kalkhoudende grond.

De soort is te vinden in grasland (moerassig grasland, hooiland, boezemhooiland en beekdalhooiland), bermen, langs spoorwegen (spoorbermen en langs greppels), zeeduinen (duinvalleien), moerassen (trilveen, begraasd of gemaaid rietland en brakwaterveen), waterkanten (langs kwel sloten), buitendijkse waarden, zandplaten, afgravingen (o.a. kleiputten) en opgespoten grond. De bloeitijd van de rietorchis loopt van mei tot en met juli.

Foto 2: Rietorchis.

Figuur 3-2: Aanwezige kleine modderkruiper en rietorchis in het plangebied.

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusies aanwezige soorten onderzoek

Vleermuizen

Binnen het plangebied zijn de volgende soorten waargenomen:

- Gewone dwergvleermuis;
- Ruige dwergvleermuis;
- Rosse vleermuis;
- Laatvlieger.

Verblijfplaatsen zijn in het plangebied niet aangetroffen. Mogelijke verblijfplaatsen bevinden zich in de bebouwing in de nabije omgeving van het plangebied.

De laan de Doornsteeg bevat belangrijk foerageergebied en vliegroutes van de gewone dwergvleermuis en de laatvlieger. Deze laan bevindt zich echter buiten het plangebied, maar kan zich wel binnen de invloedssfeer bevinden.

Belangrijke foerageergebieden zijn (op de Laan van Doornsteeg na) zijn in het plangebied niet aanwezig.

Vissen

Binnen het plangebied is de bittervoorn niet aangetroffen. Wel is in het zuidelijk deel van het plangebied de kleine modderkruiper aangetroffen (Tabel 2-soort).

Uilen

Er zijn geen territoria van uilen in het plangebied aanwezig.

Overige beschermde soorten

Aan de zuidrand van het plangebied zijn enkele tientallen individuen van de rietorchis aangetroffen. De meeste hiervan staan buiten het plangebied in de berm van de Holkerweg. Enkele individuen staan echter binnen het plangebied.

4.2 Toetsing Flora- en faunawet

4.2.1 Vleermuizen

In het plangebied is een belangrijke vliegroute waargenomen (de laan van Doornsteeg) voor de gewone dwergvleermuis en de laatvlieger. De laan met de daarbij behorende groenstructuur blijft in de toekomstige situatie behouden. Echter, de laan zit wel in de invloedssfeer van de nieuwe ontwikkeling. Ter voorkoming van overtreding van de Flora- en faunawet is het noodzakelijk dat de laan met haar bomen/begroeiing in tact blijft en dat nachtelijke verlichting van de laan wordt voorkomen.

Foerageergebied is beschermd als het van essentieel belang is voor het in stand houden van een vaste verblijfplaats. Dit is het geval als bij het verdwijnen van het foerageergebied de verblijfplaats ook zou verdwijnen. Echter, het plangebied wordt niet intensief gebruikt als foerageergebied. Daarnaast is in de directe omgeving voldoende alternatief en vergelijkbaar

foerageergebied aanwezig. Er wordt door het voornemen geen essentieel foerageergebied voor vleermuizen aangetast.

Op basis van het uitgevoerde vleermuisonderzoek kan in alle redelijkheid worden gesteld dat de voorgenomen plannen weinig of geen invloed zullen hebben op de vleermuisactiviteiten die zijn vastgesteld binnen het plangebied. Voor wat betreft vleermuizen zijn er geen belemmeringen te verwachten ten aanzien van de Flora- en faunawet indien de laan van Doornsteeg in zijn geheel behouden (inclusief groenstructuur) blijft en nachtelijke verlichting van de laan wordt voorkomen.

4.2.2 Vissen

In het plangebied is de kleine modderkruiper waargenomen. Bij werkzaamheden aan deze watergangen dient rekening gehouden te worden met de aanwezigheid van deze soort. De kleine modderkruiper is een tabel 2 soort. Voor deze soorten hoeft geen ontheffing aangevraagd te worden indien volgens een goedgekeurde gedragscode wordt gewerkt (<https://mijn.rvo.nl/flora-en-faunawet-ontheffing-en-vrijstelling>).

In de gedragscode staat onder andere vermeld dat buiten de kwetsbare periode gewerkt dient te worden. In dit geval is de meest geschikte periode van september t/m maart (RVO, 2014a). Hiermee kan vroegtijdig rekening gehouden worden in de planning.

4.2.3 Overige beschermde soorten

In het plangebied zijn enkele rietorchissen waargenomen. Voor deze soorten geldt een vrijstelling indien gewerkt wordt door een goedgekeurde gedragscode. In deze gedragscode staat onder andere vermeld dat schade aan de standplaatsen voorkomen dient te worden. Dit kan worden gedaan door de standplaatsen te markeren en, indien noodzakelijk, te verplaatsen (onder begeleiding) naar geschikt biotoop buiten het plangebied.

4.3 Aanbevelingen en aandachtspunten

Vleermuizen

Alhoewel geen verblijfplaatsen zijn aangetroffen, maken vleermuizen wel gebruik van de omgeving in en nabij het plangebied. Om te voorkomen dat vleermuizen tijdens de werkzaamheden worden verstoord, wordt aangeraden om het aanbrengen van verlichting zoveel mogelijk te beperken (ook tijdens de bouw). Nagenoeg alle vleermuissoorten zijn namelijk gevoelig voor lichtverstoring.

Tevens kan in het toekomstige ontwerp rekening gehouden worden met vleermuizen door verlichting te gebruiken die minder verstorend is voor vleermuizen. Met name kan dit ingezet worden op plekken waar vleermuizen het meest aanwezig zijn. Lage armaturen met wit licht die naar beneden uitstralen vormen geen belemmering voor vleermuizen en zouden gebruikt kunnen worden.

Daarnaast zijn er speciaal voor renovatie of nieuwbouw onderhoudsvrije vleermuizenkokers in de handel die ingemetseld kunnen worden en zogenaamde vleermuiskwartieren die eenvoudig te bevestigen zijn aan muren (zie onder andere Brochure 'Vleermuisvriendelijk bouwen', Korsten *et al.*, 2011).

In de permanente situatie (bij nieuwbouw) kan daarnaast gekozen worden om de spouwmuren toegankelijk te maken voor vleermuizen. Wanneer spouwmuren toegankelijk worden gemaakt voor vleermuizen moet er tussen de buitenmuur en het isolatiemateriaal (de luchtspouw) minimaal 3 cm ruimte zijn. Daarbij moeten de vleermuizen zowel aan de buitenmuur als de isolatielaag kunnen hangen. Steenwol- of glaswoldekens moeten worden voorzien van een harde ruwe buitenlaag (Korsten *et al.*, 2011).

Natuurontwikkeling

Het IVN geeft aan prijs te stellen op een natuurlijke inrichting van plangebied Doornsteeg. Dit kan bijvoorbeeld bereikt worden door het aanleggen van natuurvriendelijke oevers, kruidenranden en een natuurvriendelijk maaibeheer van bermen.

5 Bronnen

Korsten Erik, Herman Limpens, Herman Bouman, Jeroen Reinhold, 2011. Brochure 'Vleermuisvriendelijk bouwen'. Landschapsbeheer Flevoland, Lelystad, december 2011.

Limpens, H., Twisk, P., Veenbaas, G., 2004. Met vleermuizen overweg. Uitgave Dienst Weg- en Waterbouw, Delft, en Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming, Arnhem.

Limpens, H., Regeling, J., Koelman, R., 2009. Vleermuizen en planologie.

Antea Group, 2015. Natuurtoets, Doornsteeg in Nijkerk.

Websites:

www.LNVloket.nl (soortenstandaard bittervoorn)

www.steenuil.nl

<http://www.zoogdiervereniging.nl/vleermuisprotocol-2013-uitgebracht>

I Toetsingskader Flora en Faunawet

Bijlage I Toetsingskader Flora en Faunawet

Inleiding

Het doel van de Flora- en faunawet is het in stand houden van de inheemse flora en fauna. Vanuit deze wet is bij ruimtelijke ingrepen de initiatiefnemer verplicht op de hoogte te zijn van de mogelijk voorkomende beschermde natuurwaarden binnen het projectgebied. Het uitgangspunt van de wet is dat geen schade mag worden gedaan aan beschermde soorten, tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan (het 'nee, tenzij' – principe). Bepaalde handelingen, waaronder ruimtelijke ingrepen, waarbij beschermde soorten in het geding zijn, zijn slechts bij uitzondering en onder voorwaarden mogelijk.

Zorgplicht

In de Flora- en faunawet is een zorgplicht opgenomen (artikel 2). Deze zorgplicht houdt in dat planten en dieren niet onnodig vernield/gedood of verstoord mogen worden. Dit betekent dat handelingen (of het nalaten hiervan) waarvan men weet, of redelijkerwijs kan vermoeden, dat ze nadelig zijn voor planten en/of dieren niet mogen worden uitgevoerd. Wanneer dergelijke handelingen toch uitgevoerd moeten worden, moeten maatregelen, voor zover dit in redelijkheid kan, worden genomen om de nadelige gevolgen te voorkomen of zoveel mogelijk te beperken. Er dient bijvoorbeeld zo gewerkt te worden dat dieren kunnen ontsnappen en het kan nodig zijn om soorten te verplaatsen (bijvoorbeeld planten en amfibieën). Deze algemene zorgplicht geldt voor elke soort en elk individu in Nederland.

Verbodsbepalingen

In de Flora- en faunawet staan een aantal verbodsbepalingen om beschermde soorten specifiek te beschermen. Deze verbodsbepalingen zijn opgenomen in artikel 8 tot en met 18, waarbij artikel 8 tot en met 12 direct betrekking hebben op de bescherming van (standplaatsen van) planten en (leefgebieden van) diersoorten. Hieronder zijn beknopt de verbodsbepalingen op een rij gezet:

Artikel 8)	het is verboden beschermde planten te plukken, te snijden, te vernielen of op een andere manier te verwijderen;
Artikel 9)	het is verboden om beschermde dieren te verwonden, doden of te vangen;
Artikel 10)	het is verboden om beschermde dieren opzettelijk te verontrusten;
Artikel 11)	het is verboden om nesten, voortplantings- of andere vaste verblijfplaatsen van dieren te verstoren of aan te tasten;
Artikel 12)	het is verboden om eieren van beschermde dieren te rapen, beschadigen of te vernielen.

Vrijstelling of ontheffing verbodsbepalingen

Onder bepaalde voorwaarden geldt een algemene vrijstelling of een ontheffingsplicht van de verbodsbepalingen in de Flora- en faunawet. Welke voorwaarden verbonden zijn aan de vrijstelling of ontheffing hangt af van de dier- of plantensoorten die voorkomen in het onderzoeksgebied. Hiertoe worden verschillende beschermingsregimes onderscheiden:

- Soorten van tabel 1 – algemene soorten – lichtste beschermingsregime;
- Soorten van tabel 2 – overige soorten – middelste beschermingsregime;
- Soorten van tabel 3 – genoemd in bijlage IV van de Habitatrichtlijn en in bijlage 1 van de AMvB – zwaarste beschermingsregime.

Algemene vrijstelling

Voor tabel 1-soorten geldt voor ruimtelijke ontwikkelingen een vrijstelling van de verbodsbepalingen in de wet (artikel 8 t/m 12) en is derhalve geen ontheffing nodig. U hoeft geen ontheffing van de Flora- en faunawet aan te vragen, maar u moet wel de zorgplicht nakomen.

Vrijstelling onder gedragscode

Voor tabel 2-soorten geldt een vrijstelling van de verbodsbepalingen in de wet (artikel 8 t/m 12) als wordt gewerkt volgens een goedgekeurde gedragscode. De goedgekeurde gedragscodes staan vermeld op de website van het Ministerie van EZ (www.drloket.nl). Voor de meeste activiteiten zijn er inmiddels gedragscodes goedgekeurd. De kans is groot dat de voorgenomen activiteit kan worden uitgevoerd onder één van de vele goedgekeurde gedragscodes. U hoeft geen ontheffing van de Flora- en faunawet aan te vragen, maar u moet uw activiteiten aantoonbaar uitvoeren zoals in de gedragscode staat. Tevens blijft de zorgplicht gelden.

Ontheffing tabel 2 en 3

Als er niet kan worden gewerkt onder een geldige gedragscode, is voor tabel 2-soorten alsnog een ontheffing nodig om toestemming te hebben voor het overtreden van de verbodsbepalingen in de wet. Ook voor tabel 3-soorten geldt een ontheffingsplicht.

Ingrepen waarbij de verbodsbepalingen worden overtreden moeten ter goedkeuring worden voorgelegd aan RVO door middel van een ontheffingsaanvraag, vergezeld van een overzicht van mitigerende of compenserende maatregelen om effecten tegen te gaan.

Wanneer mitigerende maatregelen voldoende worden geacht om effect voorafgaand aan de ingreep te voorkomen, krijg u bericht terug in de vorm van een 'positieve afwijzing' van uw ontheffingsaanvraag. Dit betekent dat u uw werkzaamheden mag uitvoeren, mits zij precies volgens het mitigatieplan worden uitgevoerd. Op deze manier worden overtredingen van de Flora- en faunawet voorkomen. Als de mitigerende of compenserende maatregelen (tijdelijke) effecten niet kunnen voorkomen en de gunstige staat van instandhouding niet in het geding komt, dan wordt een ontheffing verleend.

Habitatrichtlijn Bijlage IV-soorten

Sinds augustus 2009 is door een uitspraak van de Raad van State bepaald dat er volgens de Europese Habitatrichtlijn geen ontheffing meer verleend mag worden voor het vernietigen van vaste verblijfplaatsen van bijlage IV-soorten met als wettelijk belang ruimtelijke ingrepen. Een ontheffing voor ruimtelijke ingrepen is alleen mogelijk onder de volgende wettelijke belangen:

- Bescherming van flora en fauna;
- Volksgezondheid of openbare veiligheid;
- Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten.

Voor de meeste ruimtelijke projecten betekent dit dat een ontheffing voor Habitatrichtlijn Bijlage IV-soorten alleen kan worden aangevraagd onder dwingende redenen van groot openbaar belang. Dit belang moet worden onderbouwd om het groot openbaar belang aan te tonen. Een groot openbaar belang is een belang op regionale of nationale schaal. Vaak is de verwijzing naar een regionale structuurvisie voldoende.

Vogels

Vogels zijn niet opgenomen in tabel 1 tot en met 3. Alle vogels zijn in het broedseizoen gelijk beschermd. De bescherming van vogels is hoofdzakelijk gericht op de bescherming van de nesten. Daarbij wordt wel een onderscheid gemaakt in nesten die jaarrond zijn beschermd

(Categorie 1 tot en met 4-vogelsoorten), nesten die alleen jaarrond zijn beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen (Categorie 5-vogelsoorten) en nesten die niet jaarrond zijn beschermd (overige vogelsoorten). Sinds augustus 2009 is door een uitspraak van de Raad van State bepaald dat er volgens de Europese Vogelrichtlijn geen ontheffing meer verleend mag worden voor het vernietigen van vaste verblijfplaatsen van vogels met als wettelijk belang ruimtelijke ingrepen of dwingende redenen van groot openbaar belang. Om ruimtelijke ontwikkelingen toch uit te kunnen voeren, moeten mitigerende maatregelen worden genomen om effecten vooraf te voorkomen. Om zeker te zijn van de juiste maatregelen is het aan te bevelen om de maatregelen voor te leggen aan het Ministerie van EZ door het indienen van een ontheffingsaanvraag. Hoewel een ontheffing voor vogels in de meeste gevallen niet kan worden afgegeven, geeft de Minister in haar besluit aan of de maatregelen voldoende zijn (positieve afwijzing).

Procedure ontheffingsaanvraag

Tabel 2-soorten

Voor soorten van tabel 2 geldt dat als u kunt werken volgens een goedgekeurde gedragscode er een vrijstelling geldt en geen ontheffing nodig is. Indien u niet kunt werken volgens een gedragscode, maar u kunt maatregelen nemen om de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats te garanderen (zogenoemde mitigerende maatregelen), dan hoeft u ook geen ontheffing van de Flora- en faunawet aan te vragen. Wilt u zeker weten of uw mitigerende maatregelen voldoende zijn, en er inderdaad geen ontheffing nodig is? Vraag dan een ontheffing aan om uw maatregelen goed te keuren.

Tabel 3-soorten

Indien beschermde soorten van tabel 3 zijn aangetroffen in het plangebied, dan is mogelijk een ontheffingsaanvraag noodzakelijk. Net als voor tabel 2-soorten geldt dat als u maatregelen kunt nemen om de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats te garanderen (zogenoemde mitigerende maatregelen), u geen ontheffing van de Flora- en faunawet hoeft aan te vragen. U kunt uw mitigatieplan voorleggen bij RVO voor goedkeuring.

Voor soorten van bijlage IV van de Habitatrictlijn (die ook onder de tabel 3-soorten van de Flora- en faunawet vallen) is het niet langer mogelijk ontheffing aan te vragen op grond van ruimtelijke ontwikkelingen (zie 2.4.4). Dat zelfde geldt voor vogelsoorten (zie 2.4.5).

Indien u geen mitigerende maatregelen kunt nemen, dan dient een ontheffing te worden aangevraagd bij RVO van het ministerie van Economische Zaken, Landbouw & Innovatie. Voor de ontheffingsaanvraag is het noodzakelijk te weten welke soorten aanwezig zijn, zodat gerichte mitigerende maatregelen kunnen worden getroffen.

RVO zal, indien het akkoord is met het aangeleverde stappenplan waarin de aanpak voor mitigatie beschreven wordt, een zogenoemde 'verklaring van geen bedenkingen' (vvgb) (bij een aanvraag onder de Omgevingsvergunning) of een 'positieve afwijzing' (bij een regulier ingediende aanvraag) afgeven. Daarmee zegt zij in feite dat een ontheffing niet noodzakelijk is wanneer men zich bij de uitvoering houdt aan het opgestelde stappenplan.

De doorlooptijd van een ontheffingsaanvraag bij RVO bedraagt doorgaans 6 weken tot 4 maanden.

Wabo

Vanaf 1 oktober 2010 is voor ruimtelijke ontwikkelingen de Wabo (Wet algemene bepalingen omgevingsrecht) in werking getreden. Dit houdt in dat de benodigde vergunningen en

projectnummer 266155.02
14 september 2015, revisie 01

ontheffingen, dus ook die ten aanzien van de Flora- en faunawet en Natuurbeschermingswet, in de meeste gevallen via een omgevingsvergunning gaan lopen. De aanvraag voor de omgevingsvergunning wordt ingediend bij de betreffende gemeente en vervolgens door de gemeente ter beoordeling voorgelegd aan het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (voormalig Ministerie van LNV). Het Ministerie van EZ geeft bij goedkeuring een vvgb (verklaring van geen bedenkingen) af. Deze vvgb vervangt de huidige ontheffing Flora- en faunawet.

De grootste veranderingen in het nieuwe systeem zijn dat:

- het Ministerie van EZ geen direct contact meer met de aanvrager heeft;
- de gemeente verantwoordelijk is voor toezicht en handhaving van de vvgb in de omgevingsvergunning.

Het doel van deze herstructurering is het versnellen en vergemakkelijken van de procedure.